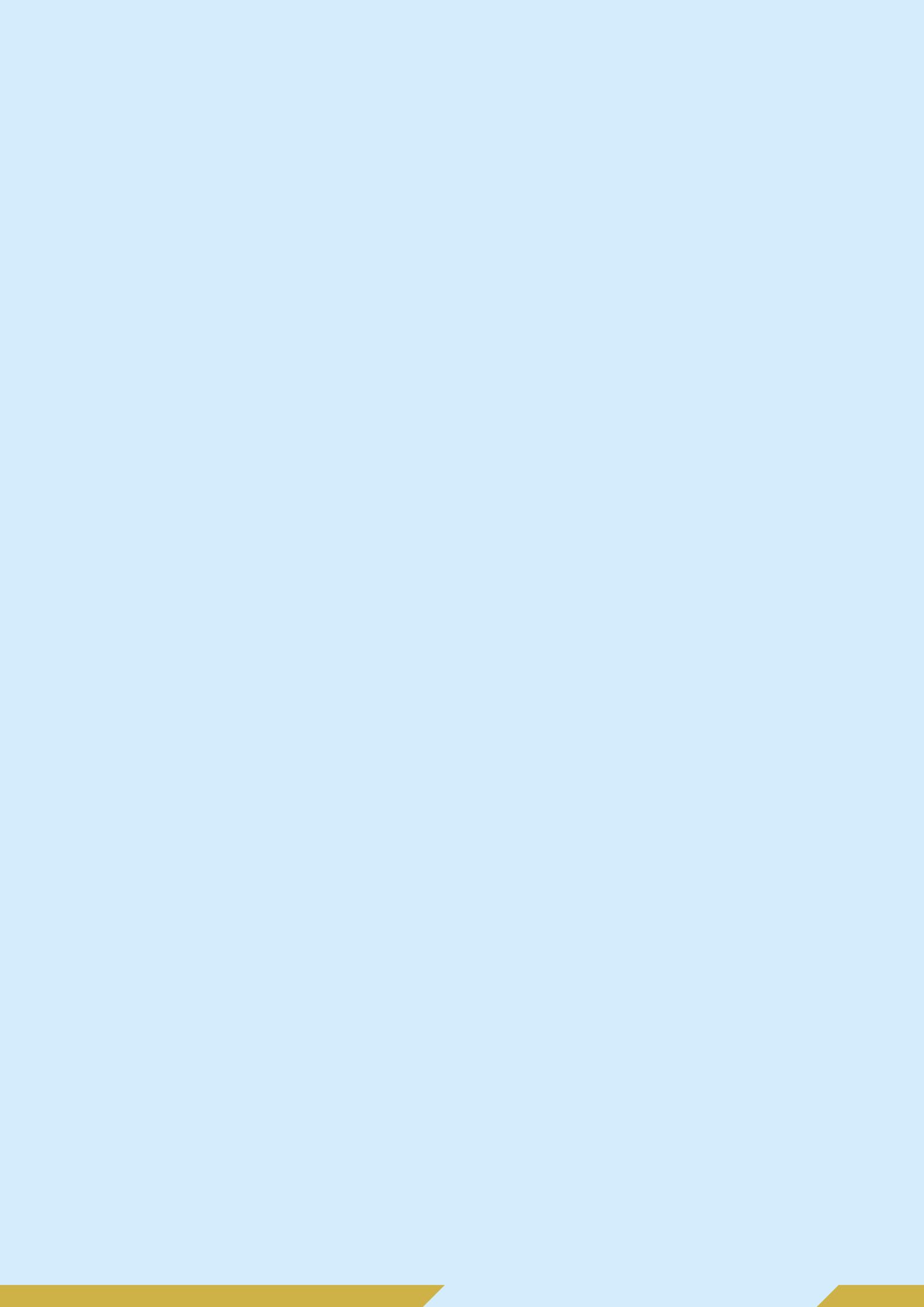

Terugblik en toekomstperspectief *Brandweer over morgen*

BEVLOGEN IN BEWEGING

Terugblik en toekomstperspectief *Brandweer over morgen*

BEVLOGEN IN BEWEGING

INHOUD

Voortbouwen is meegroeien	5
Voorwoord	
De toekomst is al begonnen	7
Hoe trendversnellers ons vernieuwingsproces beïnvloeden	
Het fundament verder versterken	11
Extra impulsen voor een toekomstbestendige brandweer	
Vakmanschap nieuwe stijl	15
Mensen maken het waar	
Mens(en)werk in balans	19
Kansen en vertrouwen geven	
Het begin van het vervolg	23
Tot besluit	

*'We leven niet in een tijdperk van verandering,
maar in een verandering van tijdperk'
(Jan Rotmans)*

VOORTBOUWEN IS MEEGROEIEN

De brandweer is bevlogen in beweging. Met *Brandweer over morgen* luidden we in 2010 een fundamentele vernieuwing in. Een moedige stap, een waagstuk zelfs, zo verwoordden we de start van ons veranderproces zes jaar geleden. Die moedige stap zijn we vol overtuiging aangegaan. Allerlei ontwikkelingen en initiatieven onderstrepen dit.

Behalve dat, zien we ook een kanteling in onze denkwijze op gang komen. Steeds meer ligt de nadruk écht op vernieuwen in plaats van verbeteren.

We groeien van een intern gerichte naar een netwerkorganisatie en werken, zowel binnen als buiten de brandweer, steeds meer samen.

Hoe hebben we het ervan afgebracht, klopt onze koers nog of moeten we die bijstellen? Om die vragen te beantwoorden, blikte een projectteam terug op de eerste fase van *Brandweer over morgen* (2010-2015). Dit team onderzocht of er significante veranderingen zijn in onze bouwstenen voor de toekomst en wat dit betekent voor onze vervolgstappen naar 2020.

Liggen we op koers? Ja. De koers die we met *Brandweer over morgen* hebben ingezet, is nog steeds de juiste. Maar de samenleving verandert wel sneller dan we hadden verwacht. Er ontstaat een nieuwe werkelijkheid. Daarom moeten we bij het voortbouwen aan ons bedrijfsmodel meebewegen door op een paar gebieden te herschikken. Om ons fundament verder te versterken, zijn accentverschuivingen en nieuwe impulsen nodig.

*‘Nieuwe werkelijkheid,
nieuwe manier van denken,
nieuwe verhalen’*

In 2020 moeten we verhalen kunnen vertellen over hoe we als brandweermens en als brandweerorganisatie zijn meegegroeid in een tijdperk waarin de samenleving continu aan verandering onderhevig is.

Stephan Wevers,
voorzitter van de Raad van Brandweercommandanten
Brandweer Nederland

DE ENERGIE VAN...

De persoonlijke benadering

Amsterdamse moskeeën worden ingeschakeld bij de strijd voor brandveilig wonen. Het is een van de manieren waarop Brandweer Amsterdam-Amstelland hoopt door te dringen in de Marokkaanse gemeenschap. Doel is de mensen bewust te maken van het brandgevaar in huis en, belangrijker, wat ze zelf kunnen doen om het veiliger te maken. 'We willen via de preek van de imam een link leggen tussen de islam en brandveiligheid,' zeggen brandweerman en manager van cluster Haven El Mostapha Nazih en hoofdbrandwacht Zouhair Jbyeh. 'Dat lijkt een gekke combinatie, maar het thema 'je eigen verantwoordelijkheid nemen voor je leven, waaronder je eigen veiligheid' is belangrijk bij beide.' Na afloop van de preek kunnen mensen zich aanmelden voor een huisbezoek. Dan wordt een rookmelder geïnstalleerd, maar er wordt na een rondgang door het huis ook gewezen op brandonveilige plekken. De brandweermannen willen benadrukken dat het belangrijk is dat elke Amsterdammer brandveilig leeft, maar sommige groepen, zoals thuiswonende senioren en de Ghanese gemeenschap in Zuidoost, zijn moeilijker te bereiken dan andere en vragen om een andere benadering. Ook een groot deel van de Marokkaanse gemeenschap was lange tijd niet in beeld. Via de gewone wegen - sociale media, radio of televisie - drong de voorlichting niet door. Taal is vaak een barrière, legt Zouhair uit. 'Nu spreken we ze aan in het Nederlands én in hun eigen taal. Als de boodschap maar overkomt.' Het idee ontstond door een eerder project. Zouhair bedacht het initiatief om jongeren in Amsterdam-Oost aan werkervaring te helpen en leidde ze op om buurtbewoners in te lichten over brandgevaaren binnenshuis. Het mes sneed aan twee kanten: de jongeren waren van de straat en werkten aan hun toekomst én ze kwamen binnen op plekken waar de brandweer niet kwam, omdat ze de mensen kenden. Binnen korte tijd hadden ze een aanzienlijk aantal woningen voorzien van een rookmelder en met de bewoners gesproken over verbeteringen. Het principe werd op grotere schaal voortgezet. Het is de bedoeling om alle 30 à 32 Amsterdamse moskeeën te bezoeken en zo in alle stadsdelen afspraken te maken voor huisbezoeken.

(Bron: Het Parool, januari 2016)

DE TOEKOMST IS AL BEGONNEN

We leven niet in een tijdperk van verandering, maar in een verandering van tijdperk. Dat stellen wetenschappers, trendwatchers en ook het projectteam evaluatie *Brandweer over morgen*. De trends waarop we in 2010 ons nieuwe bedrijfsmodel baseerden, zetten door. Sommige zelfs sneller en sterker dan verwacht. Deze 'versnellers' hebben invloed op de koers die we destijds inzetten en dat maakt dat we onze strategische agenda moeten aanscherpen.

Een brandweerorganisatie die wil vernieuwen, moet zich goed voorbereiden op toekomstige ontwikkelingen in de samenleving. Met dat vertrekpunt analyseerden we voor *Brandweer over morgen* met welke maatschappelijke veranderingen we rekening moesten houden. Uit die analyse kwam naar voren dat de maatschappij steeds meer behoefte krijgt aan het beschermen van de continuïteit van het maatschappelijk en economisch leven. Met die gedachte in ons achterhoofd bepaalden we destijds onze koers; we blijven de betrouwbare hulpverlener voor de burger in nood en richten ons daarnaast op minder branden,

'De samenleving verandert in zo'n hoog tempo, dat een nieuwe werkelijkheid ontstaat'

minder slachtoffers, minder schade. Met veilig werken als een uitgangspunt. *Brandweer over morgen* was een antwoord op de veranderende samenleving met een heel andere benadering van (brand)veiligheid dan we gewend waren. Niet langer stond vooral brandbestrijding centraal, maar ook het inschatten van risico's en het voorkomen van incidenten.

Nieuwe werkelijkheid

Het projectteam dat de opdracht kreeg *Brandweer over morgen* te evalueren, hield de trends van toen tegen het licht. Conclusie: de toekomst is al begonnen. De samenleving verandert in zo'n hoog tempo, dat een nieuwe werkelijkheid ontstaat. De risico's waar we als brandweer mee te maken krijgen, worden door deze 'trendversnellers' steeds dynamischer in tijd, plaats, grootte en soort. Tegelijkertijd zijn er ook veranderingen die kansen bieden om hierop in te spelen, zoals technologische ontwikkelingen.

Trendversnellers

- Onze samenleving wordt steeds complexer. Individualisering, multiculturaliteit, virtualisering, fragmentatie, glocalisering, leiden tot een grotere verscheidenheid aan partijen en percepties rond veiligheid. Door de onzekerheid die dat met zich meebrengt, is er bij burgers meer behoefte aan de menselijke maat en betrokkenheid bij de eigen leefomgeving. Maar niet iedereen kan meedoen. We zien de tegenstellingen groeien tussen zelfredzamen en niet-zelfredzamen. Het gevolg van dergelijke ontwikkelingen is dat risico's steeds dynamischer worden in tijd, plaats, grootte en soort.
- In onze hyperconnected wereld is alles en iedereen, overal met elkaar verbonden. Er ontstaat een dynamische netwerksamenleving. Mensen en organisaties zijn niet meer vertegenwoordigd in vaste groepen, maar in verschillende netwerken. Kennis en informatie wisselen we steeds sneller uit. Dit geeft het individu of de organisatie steeds meer autonome macht in zijn streven naar maatwerk, volledig afgestemd op zijn eigen behoefte. De verregaande digitalisering van de samenleving en onze afhankelijkheid daarvan, betekent ook dat de effecten van uitval van deze systemen op de fysieke wereld steeds groter worden.
- De technologische ontwikkeling neemt een enorme vlucht. Dat brengt nieuwe risico's met zich mee, maar biedt ook kansen. We kunnen de voordelen van de technologische ontwikkeling benutten voor het omgaan met de toenemende complexiteit. Denk bijvoorbeeld aan de toepassingsmogelijkheden van robotica en sensortechnologie. Digitalisering, big data, datamining en neurodata geven steeds beter zicht op risico's en het voorspellen van een mogelijke verstoring. En het vergroot het vermogen om hierop via netwerken te anticiperen of hulp te mobiliseren. De leefomgeving wordt daarmee zowel slimmer als interactiever.

DE ENERGIE VAN...

Samenwerken en winst behalen

Het brandveiligheidsprogramma RemBrand richt zich op de ontwikkeling van een duurzaam brandveilig samenleving. Programmamanager Frans Schippers legt uit hoe: 'Om branden te beheersen en slachtoffers te voorkomen, moeten we als brandweer op een andere manier gaan denken over ons werk. De repressieve dienst blijft een belangrijk vangnet voor als het toch mis gaat, maar de winst zit 'm in het voorkomen en beperken van brand. Daar steken we onze energie in. Snelle detectie en alarmering, bijvoorbeeld door het verhogen van de rookmelderdichtheid en brandveiligheidseisen voor meubilair, leveren meer veiligheid op. Maar belangrijker nog is het besef dat brandveiligheid niet alleen een taak is van de brandweer, maar een collectieve inspanning van de hele samenleving. Burgers en bedrijven kunnen zelf veel doen aan het terugdringen van het brandrisico. Dat organiseren we via we doelgroepgerichte adviezen voor gedragsverandering. Verder zou brandveiligheid een volwaardig onderdeel moeten worden van het integrale veiligheidsbeleid in gemeenten, waarin publieke en private partijen samenwerken. Onze focus ligt dan ook op netwerkvorming, op het uitbreiden van onze kennis op het gebied van brandontwikkeling en op informatie uit data die aangeeft waar het brandrisico het hoogst is. Met gebiedsgerichte opkomsttijden kijken we nadrukkelijker naar het risicoprofiel van een gebied. Gerichte en concrete acties om de brandveiligheid van de samenleving te bevorderen, daar draait het uiteindelijk om.'

(Bron: Beveiliging, april 2016)

Energieke samenleving

Uit de trendversnellers blijkt dat de maatschappelijke systemen ingrijpend veranderen. Het individu staat steeds meer centraal en weet zich goed te organiseren in dynamische netwerken om zijn doelen en vraag om maatwerk na te streven. Ook veiligheid wordt gezien als maatwerkproduct. Tegelijkertijd accepteren mensen minder vanzelfsprekend het gezag van personen en instituties. Hierdoor krijgt de overheid een andere rol. In 2010 voorzagen we dat mensen steeds minder

'Onze ambitie om burgers te helpen bij het nemen van verantwoordelijkheid past bij de energieke samenleving die ontstaat'

accepteren dat ze risico's lopen. Er leek zich een maatschappij te ontwikkelen waarin 'pech moet weg' het uitgangspunt was. De druk op de overheid om maatregelen te nemen om risico's te reduceren, nam daardoor toe. Maar de laatste jaren is er sprake van een omslag in dat denken. Er klinkt een tegengeluid over risicorealisme; sommige risico's zijn nu eenmaal niet af te dekken. Daarbij zien we een nieuwe maatschappelijke energie ontstaan: burgers nemen steeds vaker zelf het initiatief om de veiligheid in hun woon- en werkomgeving te vergroten.

Brandweezorg op maat

De brandweer werkt bevlogen aan haar vernieuwingsproces en beweegt tegelijkertijd mee met de maatschappelijke veranderingen. Onze ambitie om burgers te helpen bij het nemen van de eigen verantwoordelijkheid en meer zelfredzaam te maken, past bij de samenleving die ontstaat. In deze 'energieke samenleving' voeren overheid, burgers, ondernemers, marktpartijen en maatschappelijke organisaties publieke taken steeds meer samen uit. Zo ontstaat een nieuwe verantwoordelijkheidsverdeling bij het organiseren van veiligheid. Dit betekent ook dat meer inzicht in en het beter kunnen inschatten van risico's en risicogroepen, nog belangrijker wordt. Daarom groeit de roep om meer te investeren in business intelligence. Immers, op basis van grondige informatie kunnen we samen met onze partners keuzes maken wie op welke manier de risico's het meest adequaat kunnen beïnvloeden. Maar niet alle burgers zijn zelfredzaam. Het verschil tussen mensen die voor zichzelf kunnen zorgen en degenen die dat niet kunnen wordt, onder meer door de (dubbele) vergrijzing, steeds groter. Dat vraagt om brandweezorg op maat. De beweging die met *Brandweer over morgen* is ingezet, is nog steeds de juiste; incidenten blijven we bestrijden en een maatschappelijk vangnet blijven we ook, maar we realiseerden ons in 2010 al en nu des te meer, dat er meer nodig én mogelijk is op het gebied van brandweezorg. ■

Hoe groot is jouw kans op brand?

Doe de test »

DE ENERGIE VAN...

Een nauwe verwantschap

De missies van de brandweer en de brandwondenstichting lijken zo op elkaar dat je ze zo in elkaar kunt schuiven; minder branden, minder slachtoffers en minder leed als gevolg van brandwonden. Het typeert de verwantschap en de intensieve samenwerking. Samen optrekken levert volgens directeur Rob Baardse behalve minder branden en minder slachtoffers nog iets anders belangrijks op: meer betrokkenheid. 'Dat blijkt ook uit het feit dat veel brandweermensen zich persoonlijk voor de brandwondenstichting inzetten, bijvoorbeeld bij de collecteweek. Daarmee helpen ze ook de brandwondenzorg vorm te geven. En, brandveilig leven begint met betrokkenheid. De brandweer is er natuurlijk voor snelle interventie en de juiste hulpverlening, maar levert ook een steeds belangrijkere bijdrage aan het realiseren van een (brand)veilige samenleving. Het vormgeven van brandveilig leven, daarin zit de kracht van onze samenwerking. Dat doen we al volop, met de brandpreventieweken, de gezamenlijke campagnes, onderzoek en kennisuitwisseling en daar gaan we in de toekomst uiteraard mee door. De brandweer en de brandwondenstichting kunnen niet zonder elkaar.'

HET FUNDAMENT VERDER VERSTERKEN

In *Brandweer over morgen* beschreven we onze concrete stappen richting 2015 in zeven kernpunten. Daarmee bouwden we het fundament voor onze toekomstbestendige brandweerorganisatie. Dat de samenleving zo snel en ingrijpend verandert, betekent dat we goed moeten kijken naar hoe we ons fundament verder kunnen versterken. Hiervoor is een aantal impulsen nodig. De doctrine brandveiligheid, ons alliantievermogen en onze business intelligence vormen hierbij de rode draad. Daarnaast krijgt de ontwikkeling van ons vakmanschap extra aandacht en zorgen we ervoor dat onze vakmensen sterk in hun werk (blijven) staan.

De doctrine brandveiligheid was het eerste kernpunt van *Brandweer over morgen* en meteen het meest concreet uitgewerkte deel van de vernieuwing. In 2010 zetten we de eerste stap naar een brandweer die behalve branden blussen, hulp verlenen en risico's beheersen ook nadruk legt op brandveilig leven. We besteden sindsdien veel meer aandacht aan het voorkomen van branden door het vergroten van het brandveiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven. Daarnaast veranderde ook onze rol op het gebied van

'In de doctrine brandveiligheid ligt onze specifieke deskundigheid besloten'

risicobeheersing. Van vooral 'toetsers van wettelijke regels' werden we meer en meer 'brandveiligheidsadviseur'. Voor wat betreft de incidentbestrijding lag de nadruk op innovatie, met als doel de repressie veiliger, flexibeler, effectiever en efficiënter te maken. Bij het ontwikkelen van het vakmanschap staat het vergroten van het lerend vermogen, kennis en kunde centraal. Op al deze gebieden is de laatste jaren met veel bevoegenheid en energie gewerkt. Hier moeten we ook mee doorgaan, want juist in deze doctrine ligt onze specifieke deskundigheid besloten.

De opdrachten voor de toekomst

Om een passend antwoord te geven op de complexe dynamiek in de samenleving, is een aantal impulsen nodig. De belangrijkste opdracht ligt in het verder vormgeven aan vraag- en risicogericht werken. Daarbij is het noodzakelijk nog meer te investeren in de verbinding tussen de verschillende onderdelen van de doctrine. Ook

moeten we nog vaker op zoek naar allianties waarin we gezamenlijk werken aan meerwaarde voor de maatschappij. We spelen daarbij een rol van betekenis als we een krachtige informatiepositie hebben; op de ontwikkeling van onze business intelligence ligt dan ook een sterke focus.

1 Vraag- en risicogericht werken

De basis voor de uitvoering van de strategische doctrine is de hulpvraag uit de samenleving. In ons antwoord op deze vraag heeft de burger recht op een slimme en efficiënte inzet van mensen en middelen en 'het eerlijke verhaal' bij het beantwoorden van zijn hulpvraag. We creëren geen verwachtingen die we niet kunnen waarmaken. We houden rekening met de mogelijkheden en onmogelijkheden van de betrokken partijen. We doen dit vanuit oprechte aandacht, maar ook vanuit een zakelijke relatie, waarin we streven naar de best mogelijke brandweezorg, op basis van een wederzijds besef van afhankelijkheid.

2 Betrouwbare partner

Door de ontwikkeling van de strategische doctrine brandveiligheid en de introductie van brandveilig leven zijn incidentbestrijding en risicobeheersing dichter bij elkaar gekomen. We leggen tussen deze twee gebieden steeds meer verbindingen. Ook tussen regio's kunnen we de samenwerking verder versterken. Als we ons de komende jaren richten op het 'vliegwieleffect' en lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen zich vermenigvuldigen, blijven we in de juiste richting bewegen. Daarnaast zien we in de huidige samenleving dat overheid, burgers, ondernemers, marktpartijen

Brandweerradar

Sneller bij de brand!

DE ENERGIE VAN...

Vernieuwende ideeën

Hoe kunnen we sneller bij een brand zijn - en dus de schade beperken - risico's verkleinen en onze bedrijfsvoering verbeteren? De brandweerradar biedt het antwoord. 'De brandweerradar is een soort buienradar voor branden', aldus Olav Strotmann, afdelingshoofd Onderzoek & Analyse van de Veiligheidsregio Rotterdam-Rijnmond. 'We hebben de uitrukdata van de brandweer Rotterdam-Rijnmond van tien jaar geanalyseerd, met uitzondering van één maand, de referentiemaand. In samenwerking met TNO hebben we een machine learning algoritme op die data losgelaten. Daarmee konden we zien wat de voorspellingen waren voor de regio, uitgesplitst naar verschillende gebieden en tijdvakken. Die voorspellingen controleerden we met de referentiemaand. En wat bleek? We kunnen vrij nauwkeurig voorspellen waar en wanneer incidenten gaan plaatsvinden. Dat geeft ons waardevolle inzichten voor preventie en brandveilig leven én voor het slim organiseren van de repressie. Het verzamelen en analyseren van data en de resultaten zo weergeven dat ze ook bruikbaar zijn voor slimme inzet, is nieuw binnen onze organisatie. De voorspellingen zijn voorgelegd aan een kazerne en bleken goed overeen te komen met het 'onderbuikgevoel' van de brandweermensen. In die week hebben ze werkzaamheden, zoals brandveilig leven activiteiten, afgestemd op de brandweerradar. Daardoor waren ze vaak dichterbij de incidenten en konden ze hun dag beter indelen. De brandweerradar is daarmee hét voorbeeld van innovatie binnen de brandweer.'

en maatschappelijke organisaties publieke taken steeds meer samen uitvoeren. Dit geldt ook voor het thema veiligheid, dat steeds meer in verschillende samenwerkingsverbanden inhoud en betekenis krijgt. Hier doet zich wel een probleem voor. Bij veiligheid is namelijk iedereen betrokken en brandveiligheid is het resultaat van de activiteiten van vele betrokkenen. We zien toetreding van nieuwe partijen, vooral aan de voorkant van de veiligheidsketen, overheveling van taken naar private partijen, maar ook verschuivingen op het maatschappelijke middenveld van traditionele

'Brandveiligheid is het resultaat van de activiteiten van vele betrokkenen'

belangenorganisaties naar kortstondige verbanden van burgers die een bepaald belang behartigen. Het nastreven van onze doelen in deze dynamische omgeving vraagt dan ook om een impuls van ons alliantievermogen. Vaker naar buiten treden, op zoek naar partners die met ons kunnen optrekken, draagt bij aan het bereiken van onze doelen. Een netwerkende en responsieve brandweer helpt ons onze (toekomstige) rol verder vorm te geven en een betrouwbare partner te zijn.

3 Sterke informatiepositie

De nieuwe rol van de brandweer bij het creëren van een brandveilige omgeving vraagt ook om het ontwikkelen van een sterke informatiepositie. Dat betekent meer investeren in het op orde brengen van onze business

intelligence. Om relevante informatiebronnen bij netwerkpartners te ontsluiten en inzetbaar te maken voor operationeel gebruik, zijn specifieke competenties nodig; andere dan die nu bij de brandweer aanwezig zijn. Een volgende stap is de informatie en kennis samen te voegen en te onderzoeken welke bijdrage elk element aan de brandveiligheid als totaal levert. Door de dynamiek in onze samenleving en de effecten daarvan op de risico's, is het noodzakelijk blijvend te investeren in het op orde houden van de kwaliteit van de data en van de informatie infrastructuur. Dit gaat dus verder dan het genereren van een dashboard voor managers. Het gaat om intelligence die daadwerkelijk toepasbaar is op de werkvloer, bijvoorbeeld om gericht goede voorlichting te kunnen geven of om bij te dragen aan een effectieve en veilige inzet. Al met al is brandveiligheid een complex en dynamisch geheel. Maar de combinatie van steeds snellere rekenkracht van computers en slimmere technieken voor data- en documentanalyse bieden veel kansen voor informatiegestuurd en risicogericht werken. Meer dan op het vlak van de techniek ligt hier voor de brandweer een uitdaging in de betekenisgeving en validatie van de geautomatiseerd gegenereerde risicoanalyses en scenario's. Data voorspellen de toekomst. Het gaat daarbij om gericht analyseren van data en informatie zodat de brandweer slimmer haar doelen kan bereiken. Business intelligence zal zich de komende jaren bij de brandweer krachtig moeten ontwikkelen om de beloftes van de techniek daadwerkelijk waar te kunnen maken. ■

Onze opdrachten voor de toekomst:

Als betrouwbare partner in (brand)veiligheid, werken we vraag- en risicogericht op basis van een sterke informatiepositie aan minder branden, minder slachtoffers en minder schade. Dit doen we samen, gericht op innovatieve ideeën en vanuit onze specifieke deskundigheid.

DE ENERGIE VAN...

Verbinders en teamplayers

Postcommandanten Huub Peeters (Stevensweert) en Bert van Schip (Pannerden) ontvingen beiden een parel voor hun inzet voor Brandveilig leven. Zowel verbinder Peeters als teamplayer Van Schip benadrukte dat de parel aan de hele post toekomt: 'In je eentje kun je bij de brandweer niks.' Dankzij Peeters ervaring en contacten in het onderwijs kon hij schoolleiders overtuigen mee te doen aan een voorlichtingsproject in zijn gemeente. Inmiddels bestaat het project zeven jaar, doen tien scholen mee én is de hele post erbij betrokken. Peeters: 'In de toekomst zal er een verschuiving plaatsvinden; de brandweer wordt een hulpverlenende instantie die ook branden blust.' Hij kan zich goed voorstellen dat ook niet-repressieve brandweermensen zich met voorlichting gaan bezighouden. 'Het gaat erom dat je mensen kunt raken met je boodschap. Dát is noodzakelijk voor het bewustwordingsproces. Bij brand lukt dat heel goed met voorbeelden, ook als je er zelf niet bij bent geweest.' Voor Bert van Schip draait het brandweerwerk niet zozeer om blussen, maar om samenwerken. 'Onze post bestaat uit veertien personen. Iedereen heeft zijn eigen talenten en kennis. Bij een brand ben je op elkaar aangewezen, dus is het belangrijk daar goed gebruik van te maken.' Ook als het niet om blussen gaat, weet Van Schip de kwaliteiten van zijn mensen te mobiliseren en te bundelen. Toen de plaatselijke seniorenvereniging vroeg om een rondleiding bij de vernieuwde post, organiseerde Van Schip een bijeenkomst over incidentbestrijding én risicobeheersing. Zo kregen de massaal toegestroomde senioren het materieel te zien, een instructie over kleine blusmiddelen én voorlichting over rookmelders en vluchtroutes.

VAKMANSCHAP NIEUWE STIJL

Zonder onze medewerkers en hun vakmanschap is ons fundament weinig solide. Het zijn onze vakbekwame mensen die de doctrine brandveiligheid ten uitvoer brengen; zij maken het waar. Willen we impulsen geven aan een toekomstbestendige organisatie, dan is het noodzakelijk het vakmanschap te versterken en dit aan te laten sluiten bij dat wat de veranderende samenleving van ons verlangt. Hierdoor wordt het brandweerwerk veelzijdiger en ook complexer. Dat vraagt om een breder scala aan competenties.

Sinds *Brandweer over morgen* besteden we veel meer aandacht aan het voorkomen van branden door het vergroten van het brandveiligheidsbewustzijn en de zelfredzaamheid van burgers en bedrijven. De intrinsieke motivatie van onze vakmensen om burgers te helpen, hun kennis en ervaring over (de impact van) brand en hoe leed te voorkomen, maar ook de inbedding van onze vrijwilligers in de lokale gemeenschap, maakt hen daartoe uitermate geschikt. Afhankelijk van de risico's en risicogroepen, helpt de vakman de burger met het bieden van

'Onze vakman van de toekomst is deskundig op de vakinhoud en een goede netwerker'

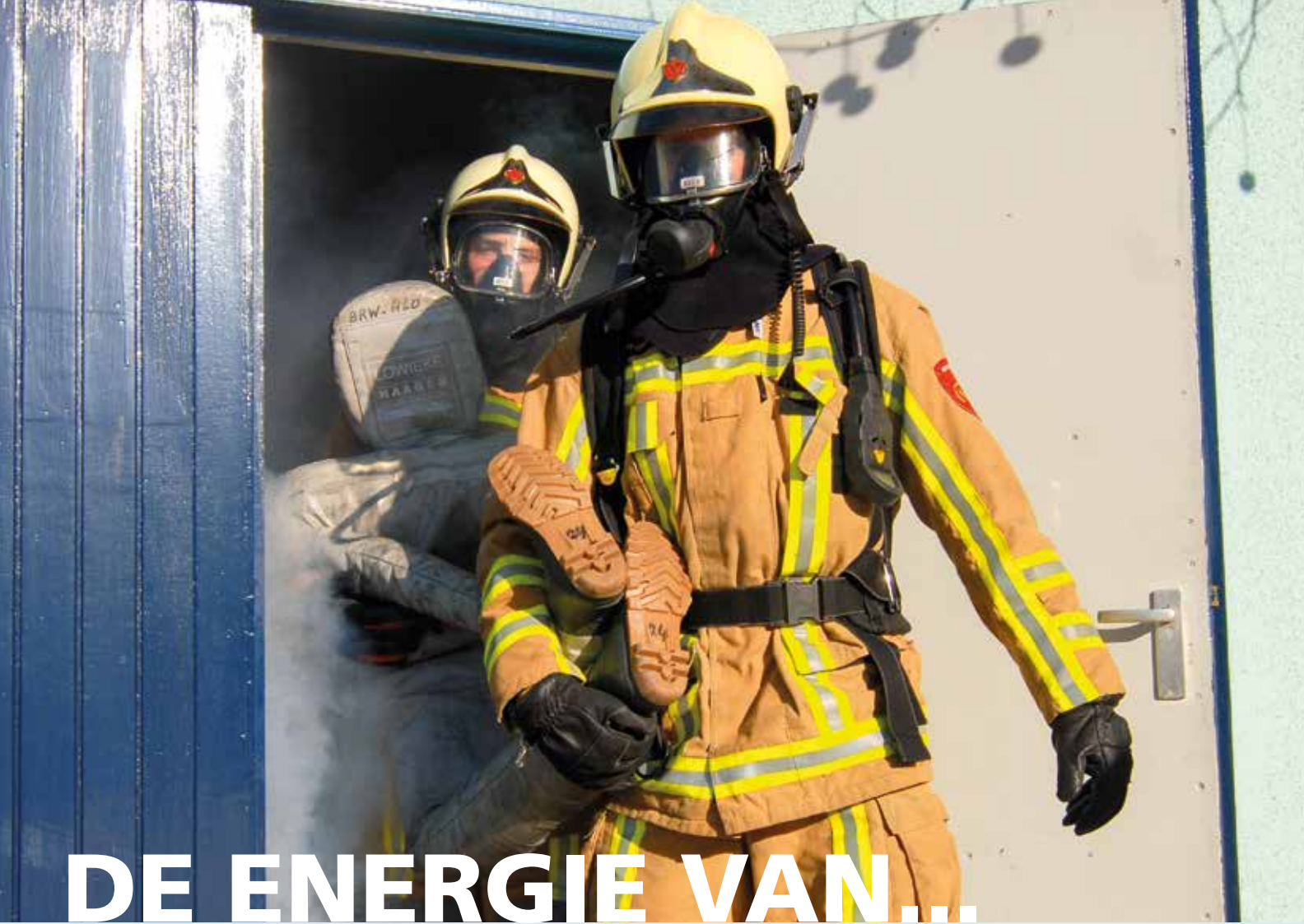
handelingsperspectief: hoe voorkom ik brand en wat doe ik als het toch fout gaat? Hij stemt daarbij af op verschillende doelgroepen, levert maatwerk en werkt samen met partnerorganisaties die op hún terrein dichtbij de burger staan. Onze vakman van de toekomst is deskundig op de vakinhoud, een goede netwerker die weet hoe het bij de netwerkpartners werkt en de weg in de brandweerorganisatie kent. Hij kan de brandweer extern vertegenwoordigen en de doelen van de brandweer uitdragen. Daarbij hoort ook het vermogen om te onderhandelen en compromissen te sluiten. Hij slaat bruggen tussen de brandweerorganisatie en de omgeving en participeert in formele en informele structureren om kennis te halen en te brengen. Een open houding, empathie en wederkerigheid kenmerken zijn relatie met de burger. Het vakmanschap versterken zit 'm in deze opstelling. In de afstemming op de omgeving realiseert zich het maatschappelijk rendement.

Adviseren over risico's

De rol van de brandweer op het gebied van risicobeheersing verandert van 'toetsers aan wettelijke regels' naar 'brandveiligheidsadviseur'. Dat betekent klantgericht denken, als adviseur optreden en met de klant in gesprek gaan over het adequaat omgaan met risico's. Hoe kunnen we bereiken wat de klant wil ondanks of juist dankzij de regels? Hij laat daarbij de regels niet los, maar zal ze ook niet blind toepassen. De vakman weet risico's scherp in beeld te brengen en af te wegen, zoekt naar maatregelen die de veiligheid bevorderen en weet de klant te motiveren tot het nastreven van brandveilig gedrag. Hij richt zich primair op de risico's die ertoe doen – veelal complex van aard – omdat hij juist op deze risico's vanuit zijn integrale deskundigheid zijn meerwaarde kan laten zien. Want om goed te kunnen adviseren op het gebied van risicobeheersing is kennis nodig van brand, brandverloop en brandbestrijding. Om veilig en effectief op te kunnen treden, moeten brandweermensen kennis hebben van de preventief aanwezige voorzieningen en hulpmiddelen. Dit alles vraagt de nodige (door)ontwikkeling op het gebied van de vakbekwaamheid van de medewerkers op het gebied van risicobeheersing.

Innovatieve incidentbestrijding

De basis voor een toekomstbestendige incidentbestrijding ligt vooral in het maken van bewuste keuzes in de verschillende fases van de incidentbestrijding: uitrukken, inzetten en bestrijden. Nadat de hulpvraag is gesteld of het incident is gemeld, komt de repressie met een passend antwoord. We maken hierbij gebruik van differentiatie en specialisatie,

DE ENERGIE VAN...

Inzicht in professionele groei

Inzicht en overzicht in je persoonlijke vakbekwaamheid en een helder systeem van leren, oefenen en feedback, toegespitst op het individu en de omgeving waarin hij of zij functioneert. Kortom, inzicht in je professionele groei; het e-portfolio maakt dat mogelijk. Het ontwerp voor een elektronisch ontwikkelportfolio voor de brandweer ligt klaar. Een projectgroep bestaande uit afgevaardigden van de programmaraden vakbekwaamheid en kennis en informatiemanagement, aangevuld met professionals met vakkennis over het ontwerpen van e-portfolio's, werkte er de afgelopen jaren bevlogen aan. Lisa van de Ven was er als vertegenwoordiger van de programmaraad vakbekwaamheid en kennis bij betrokken: 'Met behulp van het e-portfolio maken we inzichtelijk wat iemand moet kunnen en kennen om veilig en adequaat op te treden en is een op de persoon toegesneden vakbekwaamheidstraject mogelijk. Zo oefen je wat nodig is en niet wat je al kunt, toegespitst op de risico's die in de omgeving spelen. Van kwantitatief naar kwalitatief oefenen dus. Op die manier zijn alle brandweermedewerkers aantoonbaar vakbekwaam tijdens hun hele brandweerloopbaan en kunnen ze veilig en adequaat hun vak uitoefenen.'

met als doel de hulpvraag veilig, efficiënt en effectief te beantwoorden. Voor hoogwaardige specialismen zoeken we samenwerking op landelijk en interregionaal niveau. De daadwerkelijke inzet baseert de vakman op kennis en kunde. Hij is zich bewust van de risico's van het vak. Zijn eigen veiligheid is daarbij een groot

'Om goed te kunnen adviseren op het gebied van risicobeheersing is kennis nodig van brand, brandverloop en brandbestrijding'

goed, ook al kan hij niet voorkomen op te moeten treden in gevaarlijke situaties. De ontwikkeling van nieuwe tactieken en technieken helpt hem daarbij. Vakmanschap betekent ook zo schoon mogelijk werken om hiermee de eigen gezondheid en die van collega's te beschermen. De feitelijke bestrijding van incidenten is op de moderne leest geschoeid. De binneninzet is niet meer de vanzelfsprekende manier van brand bestrijden. De vakman weet een juiste keuze te maken uit verschillende tactieken, afhankelijk van de situatie. Hij werkt bij dit alles samen met mensen die ook gedreven, bewust en vakkundig zijn. Hij kijkt met een open blik naar buiten en onderzoekt wat en wie ons kan helpen als het erop aankomt. Water blijft daarbij altijd een middel, maar informatie brengt ons verder.

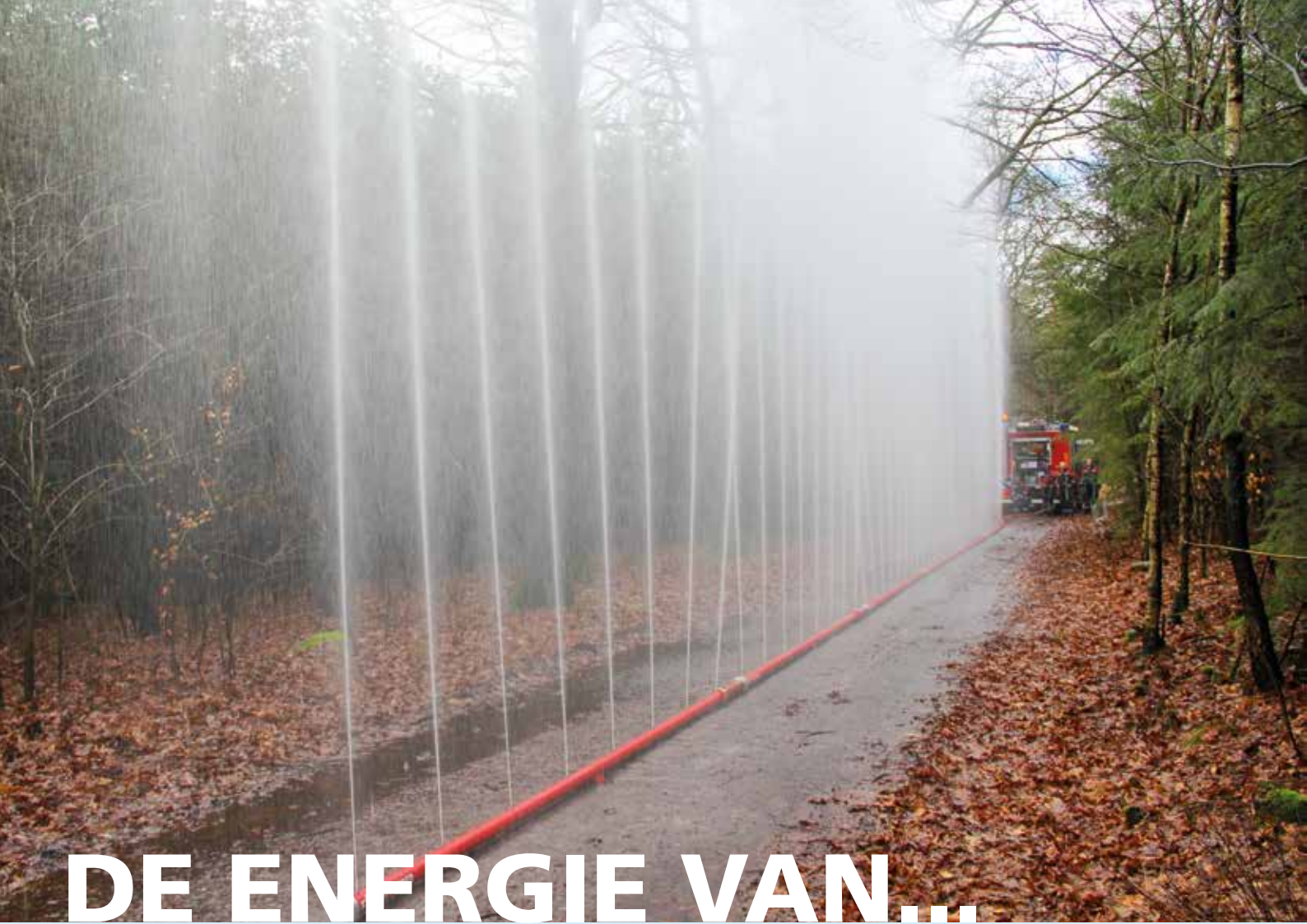
Netwerkende brandweer

Vanuit het perspectief van de netwerkende brandweer gaat het nog steeds om het bereiken van maatschappelijk rendement in de vorm van minder brand, minder slachtoffers en minder schade, maar vanuit de opvatting en concrete ervaring dat die

resultaten niet door alleen de brandweer gerealiseerd kunnen worden. Vaker naar buiten treden, op zoek naar partners die met ons kunnen optrekken, draagt bij aan het bereiken van onze doelen. Dat betekent ook dat partners hun eigen gewenste resultaat moeten kunnen inbrengen. Het gaat om het leggen van verbindingen, informatie delen, het vastleggen van gemaakte afspraken en het bewaken van de voortgang in processen. Een deel van de samenwerking in het netwerk krijgt een formele vorm, bijvoorbeeld door het sluiten van contracten of convenanten. De responsieve brandweer daarentegen beweegt vooral mee met de veerkracht en energie uit de samenleving zelf, waarin partijen hun eigen doelen omtrent veiligheid nastreven. De brandweer sluit in dit geval aan op de ontwikkeling in de samenleving die al gaande is. Dit heeft niet de vorm van een convenant of contract, maar van een betekenisvolle verbinding met partijen die initiatieven willen ontplooiën en informele allianties willen aangaan om gedeelde doelen na te streven.

Slim zoeken en analyseren

Om relevante informatiebronnen bij netwerkpartners te ontsluiten en inzetbaar te maken voor operationeel gebruik, zijn specifieke competenties nodig; andere dan die nu bij de brandweer aanwezig zijn. Bijvoorbeeld data-analisten die in samenwerking met mensen uit het veld relevante analyses kunnen maken; slimme zoekers die uit alle gegevens data weten te vinden waarmee een analist zijn werk kan doen; informatiemakelaars als schakel tussen mensen in het veld en de informatieorganisatie. ■

DE ENERGIE VAN...

Bevlogen vrijwilligers

Innovatie begint met inspiratie en aan inspiratie ontbreekt het bij bevlogen brandweervrijwilligers niet. Bij post Gilze vroegen ze zich een paar jaar geleden af: hoe kunnen we brandoverslag voorkomen en tegelijkertijd milieuschade beperken? 'Die vraag kwam steeds terug na de oefenavonden waarbij de defensief buiten-technieken aan bod kwamen. Tijdens de gesprekken die we daarover voerden, kwamen we op het idee van het Fire Defender Systeem', vertelt Jan-Willem van den Heuvel. 'De Fire Defender is een buizensysteem dat een waternevelscherm van tien meter kan optrekken. Hiermee kan je met minder water belendende panden of percelen beschermen waardoor je sneller en veiliger grip krijgt op incidenten.' Achter op een bierviltje schetsten de vrijwilligers destijds de eisen waaraan een dergelijk systeem moest voldoen. 'Al pratende kreeg het idee steeds meer vorm. We combineerden de kennis en kunde van verschillende mensen op onze post en maakten bij het lasbedrijf van mijn collega Jurgen Peijs een prototype. Dat hebben we getest en uitgeprobeerd en steeds verder ontwikkeld.' Inmiddels werken vijf regio's met het Fire Defender Systeem, bouwen Peijs en Van den Heuvel het bedrijf Fire Defender Systems verder uit en onderzoeken ze of ze hun ervaring over de defensieve buiteninzet in een lesprogramma voor collega's kunnen verwerken. 'Behalve extra kennis, geeft dat anderen misschien ook de inspiratie om innovatieve ideeën verder uit te werken.'

MENS(EN)WERK IN BALANS

De brandweer staat voor een veilige samenleving. Dat is een mooie ambitie. Om die waar te kunnen maken, willen we niet alleen nu, maar ook in de toekomst werken aan een organisatie die vakmanschap, bevoegdheid en passie faciliteert. Goed en gelukkig in je vak zijn en met plezier bij de brandweer werken, is ons streven. Daarbij zoeken we naar de juiste randvoorwaarden voor een goede balans tussen mens en werk. Dat betekent ook dat we op adequate wijze moeten inspelen op de ontwikkelingen op de arbeidsmarkt. Onderstaande richtingaanwijzers kunnen ons daarbij helpen.

Organisatiegrenzen verschuiven, verbanden ontstaan en lossen weer op. Om mee te kunnen bewegen met de snel veranderende omgeving, zijn netwerkend werken en flexibiliteit een must. We gaan uit van het werk dat gedaan moet worden en vervolgens kijken we hoe en wie dat het beste kan invullen. Daarvoor

'We zoeken actief naar verborgen potentieel en stimuleren scholing en ontwikkeling'

is het wel noodzakelijk onze vakmensen en hun vakmanschap te faciliteren. Willen we medewerkers ook in de toekomst duurzaam aan ons binden, moeten we een strategie ontwikkelen rondom flexibele arbeid, flexibele schillen en flexibele kennis. Dit geldt zowel voor onze (nieuwe) beroeps als ons vrijwilligerspotentieel.

Duurzame inzetbaarheid

De werknemer van de toekomst zit zelf achter het stuur van zijn loopbaan. Hij streeft naar meer autonomie en wil binnen de gestelde organisatiedoelen zelf invulling geven aan een inspirerende werkomgeving. Als goed werkgever durven we hem kansen en vertrouwen te geven. We zoeken actief naar verborgen potentieel en stimuleren scholing en ontwikkeling. Wanneer wij investeren in fysieke en mentale fitheid, scholing en betrokkenheid, gaan wij samen op weg naar duurzame inzetbaarheid.

Sterk in je werk

De toenemende complexiteit van het brandweerwerk mag niet leiden tot een ongecontroleerde stapeling

van opleiden, bijscholen, trainen en oefenen. Dit vraagt om differentiatie en specialisatie in kennisontwikkeling en vakbekwaamheid. Onder het motto 'sterk in je werk' streven we naar het personaliseren van het leren. De vakman (in wording) is steeds meer zelf aan zet bij het vakbekwaam worden en blijven. Daarbij is er ruimte te differentiëren in inhoud, leermiddelen, werkvormen, toetsing, tijdstip, tempo en/of plaats. Uiteraard gaat het wel om effectief leren, zowel qua inhoud als proces. Persoonlijk leren, teamleren en organisatieleren zijn in balans. Een andere uitdaging van de toenemende veelzijdigheid en complexiteit van ons ambacht is het optimaliseren van de kenniscirculatie: het proces van ontwikkelen, makelen, overdragen en reflecteren binnen de organisatie als ook in de keten van (nieuwe) partners in veiligheid.

Innovatie-DNA

De technologische ontwikkeling zet zich onverminderd voort. In hoeverre wij in staat zullen zijn om technologische kansen te signaleren en te vertalen naar innovatieve en realiseerbare toepassingen, is mede afhankelijk van het aanwezige 'innovatie-DNA'. We zullen ons daarom ook moeten bekwamen in sociale innovatie. Succesvol innoveren vraagt om investeren in een goede balans tussen de in de brandweer aanwezige verkenner, verbinders en sponsors. Want verkenner hebben een goed ontwikkeld kennisniveau en een groot sociaal netwerk buiten de organisatie, maar vaak een beperkter netwerk binnen de organisatie. Verbinders zijn de centrale spil in het sociale netwerk van onze organisatie en bruggenbouwers tussen afdelingen.

Sponsors zijn in staat draagvlak te creëren door als ambassadeur de zichtbaarheid van een innovatie te vergroten. Zo werken zij als het ware samen als makelaars van de innovatie.

Het lerend vermogen vergroten

Streven naar een open, delende en diverse cultuur vergroot het lerend vermogen van de organisatie. De buitenwereld wordt steeds vaker binnengehaald, deelname aan netwerken om kennis te halen en brengen gestimuleerd. Er is ruimte om te experimenteren en fouten te maken. Het leerklimaat vraagt veiligheid en vergevingsgezindheid. Daarbij hebben we veel aandacht voor de professionele ruimte van onze medewerkers en sturen op vertrouwen en vakmanschap. ■

HET BEGIN VAN HET VERVOLG

De terugblik op vijf jaar *Brandweer over morgen* laat zien dat we in 2010 de juiste koers hebben ingezet; meewerken aan een veiliger samenleving met een organisatie die recht doet aan de verwachtingen van de burger. De verwachte ontwikkelingen in de samenleving waarop we onze toekomstplannen destijds hebben gebaseerd, zijn uitgekomen. Maar de samenleving verandert veel sneller dan gedacht. Verder werken aan een (brand)veilige samenleving betekent dat we moeten meebewegen door op een aantal gebieden te herschikken.

‘We spelen als brandweer een rol van betekenis als we een krachtige informatiepositie hebben’

Een toekomstbestendige brandweer vraagt om risico- en vraaggericht werken en om nog meer verbinding tussen incidentbestrijding en risicobeheersing. Dat uitgangspunt markeert het begin van het vervolg. Daarvoor moeten we nog vaker op zoek naar allianties

waarin we gezamenlijk werken aan meerwaarde voor de maatschappij. We spelen daarbij een rol van betekenis als we een krachtige informatiepositie hebben; de ontwikkeling van onze business intelligence vereist dan ook een sterke impuls. Als we onze unieke informatiepositie combineren met onze specifieke deskundigheid, kunnen we adequater anticiperen op de ontwikkelingen in onze omgeving. Helder krijgen wat de samenleving van ons vraagt en in samenwerking met anderen helder maken wat daarop ons antwoord is, daar gaat het om. We vergroten onze flexibiliteit, werken veilig en blijven een maatschappelijk vangnet voor de burger in nood. Daarnaast werken we aan het vernieuwen van ons vakmanschap. Zo kunnen we onze rol als betrouwbare hulpverlener met als doel minder branden, minder slachtoffers en minder schade, blijven waarmaken. Dankzij de 30.000 brandweermensen die zich met hart en ziel inzetten voor hun medemens; 24 uur per dag, 7 dagen per week. ■

COLOFON

Projectgroepleden

Esther Lieben, Portefeuillehouder *Brandweer over morgen* namens de Raad van Brandweercommandanten

Loek Pfundt, Amsterdam-Amstelland

Gert-Jan Stuivenberg, Drenthe

Tjeerd Neumann, Haaglanden

Harriët Tomassen, VNOG

Danny Jolly, IFV

Ramon Mulder, Kennemerland

Ricardo Weewer, Brandweeracademie

Merel de Schepper, Stagiaire

Eugene van Mierlo, bureau Brandweer Nederland

Hester Veltman, bureau Brandweer Nederland

Tonnie Wold, bureau Brandweer Nederland

Harold Menning, bureau Brandweer Nederland

Begeleiding

Prof. Dr. Taco van Someren, Ynnovate

Redactie

Claar Hellwig, A brand new story

en bureau Brandweer Nederland

Fotografie

Urgenda, p.1

Jaap Wals Fotografie, p.6

Vormgeving

OudZuid Ontwerp mediavormgevers

